

„Mincovní volant“

časová osa Keltové – současnost v příloze.

Panel 06:

Mincmistři v K. Hoře a jejich značky:

Za provoz mincovny odpovídal královský úředník – mincmistr (úředník mince). Mincmistr řídil chod mincovny a vedl příslušné účty o objemech mincovaného kovu, o nákupech materiálu, nářadí a nástrojů, o výplatách mezd mincovním dělníkům apod. Zástupcem mincmistra byl vardajn (někdy též nazývaný kontrolním písařem). Vardajn vedl kontrolní účty, které měly být nezávislé na účtech mincmistra a společně s mincmistrem nesl odpovědnost za chod a hospodaření mincovny.

Od r. 1574 označovali kutnohorští mincmistři ražby, které byly vyražené za jejich úřadování, značkou umístěnou zpravidla v opisovém pruhu mincí. Tím bylo dáno, kdo odpovídá za správnou ryzost kovu, váhu a provedení mince. Podoba mincmistrovské značky zpravidla vycházela z rodového erbu mincmistra a byla mu předepsaná královskou instrukcí. Panel ukazuje podobu značek kutnohorských úředníků mince – mincmistrů použitých na mincích v letech 1574 – 1726. Značky je možno vysledovat na ukázkách mincovní produkce kutnohorské mincovny v dalších částech expozice.

značka mincovny v letech 1543-1561-1576:				40. Jiří Šatný	49. Hans Prunz
	37.	40.	44.	41. Vlk Herold	50. úřad neobsazen (1633)
				41. Jiří Dominik (od 1597)	50. Vavřinec Neumann (správce 1635)
41.	42.	43.	44.	42. Jan Spiess	51. Jan Viktor Geronis
				43. David Enderle	52. Řehoř Hackl
45.	46.	47.	48.	44. Pavel Škréta	53. Kryštof Krahe
				45. Jan Šultys	54. úřad neobsazen
49.	50.	51.	52.	46. Augustin Šmilauer	55. Bernard Wohnsiedler
				47. úřad neobsazen (1616)	56. Jan František Weyer
53.	54.	55.	56.	48. Šebestián Hölzl	
					
57.	58.	59.	60.		

Mincmistr = královský úředník, dnes bychom řekli „ředitel mincovny“. Značkou potvrzoval, že nese odpovědnost za kvalitu (ryzost) stříbra a váhu mince.

příklady mincmistrovských značek na mincích:

Jiří Dominik (na tolaru Rudolfa II.)

Augustin Šmilauer (na tolaru Matyáše II.)

Jan Viktor Geronis (na tolaru Ferdinanda III.)

Jan František Weyer (na 1/2tolaru Karla VI.)

Řezači razidel:

Obraz mincovních razidel předepisoval zákon, resp. panovnická instrukce, a zpravidla podléhal přímému schválení panovníkem, zvláště v dobách, kdy součástí mincovního obrazu byl panovníkův portrét. Razidla vznikala ve specializovaných zlatnických dílnách, většinou mimo areál mincovny. Od raného novověku známe celou řadu rytců jménem, a přestože svoji práci na mincích až na vzácné výjimky nijak nesignovali, dokážeme v řadě případů identifikovat jejich práci. V Kutné hoře je to např. práce rytců razidel za Vladislava Jagellonského nebo práce Jiříka z Řásné, jehož dílna měla monopol na dodávky razidel pro kutnohorskou mincovnu v době vlády Ferdinanda I., Maxmiliána II. a Rudolfa II.; dodávala však razidla i do pražské mincovny.

Ukázky práce kutnohorských rytců:

řezač želez **Jan zlatník** (1471 – 1477)

tzv. křížená ražba: avers je prací nového řezače želez **Hanuše z Řásné** (1502 – 1509), kdežto revers je ještě prací předchozího **Blažka Drába** (1494 – 1502) – ražba z roku 1502

dílna **Jiříka z Řásné** dodávala razidla kutnohorské mincovně nepřetržitě v letech 1556 – 1603

text k multimediální expozici:

Stručný přehled vývoje českého mincovnictví

Kořeny vývoje českého mincovnictví sahají hluboko do minulosti.

* V předmonetárním období se pozvolna formují ustálené prostředky směny, jež později nazýváme všeobecnými ekvivalenty. Je patrný přechod od naturální směny k obchodům realizovaným prostřednictvím předmětů, které byly k účelu symbolického vyjádření hodnot speciálně upraveny - kamenné kruhové destičky, bronzové kroužky, nebo sekerovité hřivny. Kovové peníze však na svoje uplatnění ještě teprve čekaly.

* Období keltského mincování bývá často řazeno k předchozímu časovému úseku, avšak výroba prvních skutečných - ražených - mincí podle příkladu vyspělého antického světa a realizace obchodů s jejich využitím zasluhuje této periodě zvláštního postavení v ekonomických dějinách českých zemí. Kontinuita nastoupeného vývoje byla však přerušena odchodem Keltů a nové slovanské obyvatelstvo poznává vlastní mince až o celých deset století později.

* K ražbě vlastních mincí dospěl mladý přemyslovský stát až ve druhé polovině 10. století. Kolem roku 970 se nechal kníže Boleslav I. inspirovat vzorem západních sousedů a zarazil první již vskutku českou minci - stříbrný denár. Následující období let ~970 až 1300 nazýváme podle měnové jednotky denárovým obdobím. V průběhu 12. a 13. století však přestával v zru (ryzosti) upadající denár krýt potřeby stále se rozvíjejícího obchodu a proto byl nahrazen brakteátem. Brakteát byl sice mincí stále ještě denárového charakteru, současníci jej stále nazývali denárem, ale vnější podobou a svojí hodnotou se od původních denárů výrazně lišil.

* Pro nepraktičnost v běžném obchodě ustoupil brakteát zakrátko hodnotnější a pečlivě - v intencích středověké heraldiky - provedené minci - pražskému groši. Podnětem k zahájení nové etapy ve vývoji českého mincovnictví - grošového období - byl objev kutnohorského rudného bohatství a politicko-ekonomická expanze českého státu, na níž se záhy pražský groš výraznou měrou podílel. Epizoda grošového období trvala téměř 250 let. Až neochota českých stavů k pomoci Ferdinandu I. v tzv. šmalkaldské válce zakončila v roce 1547 ražbu peníze věčného - pražského groše. Do tohoto období spadá k roku 1325 i zaražení prvních českých zlatých mincí - florénů.

* Prudký rozvoj evropského obchodu si v průběhu 14. století vynutil emise zlatých - mezinárodně platných a uznávaných platidel. Světová produkce zlata však již koncem 15. století přestávala krýt jeho potřebu a proto se začaly vydávat ekvivalenty zlatého dukátu ve stříbře. České země zasáhly výrazně do evropského hospodářského vývoje již na samém počátku tolarového období, když daly nové hrubé stříbrné minci název. Tolar nese své jméno podle jáchymovských mincí hrabat Šliků, vydávaných od roku 1519 jako odraz bohatých rudných nalezišť na východních svazích Krušných hor. De facto zahrnuje tolarové období měnový vývoj v českých zemích až do vzniku rakouské měny v roce 1857.

* Zvláštní etapa tolarového období - období tzv. konvenční měny - byla zahájena uzavřením měnové konvence mezi Rakouskou monarchií a sousedním Bavorskem v roce 1753. Tento úsek je spojen s vydáním prvních kreditních platidel v r. 1760, s unifikací vnější podoby mincí, ale i s koncem samostatného historického vývoje českého mincovnictví, kdy po přechodném uzavření poslední pražské mincovny v roce 1784 byla tato definitivně zrušena s přechodem k rakouskému měnovému systému v r. 1857.

* Období rakouské měny trvalo na našem území až do roku 1892.

* V roce 1892 vystřídala rakouský zlatý nová měnová jednotka - koruna, podle níž je celý měnový systém Rakousko-Uherska pojmenován měnou korunovou.

* Po skončení I. světové války převzala nově vzniklá Československá republika jako jediná z nástupnických států i korunový systém. Vývoj mladé samostatné republiky nebyl však ani v tomto ohledu nikterak jednoduchý. Definitivní oddělení měny bylo provedeno okolkováním bankovek a vydání prvních oběžných mincí a bankovek muselo ještě několik měsíců počkat. S obdobím prvorepublikové měny je spojeno i vydávání populárních svatováclavských dukátů. Následující nelehká válečná léta nepřispěla ani ke konsolidaci měny, ba právě naopak. Poúnorový vývoj československé měny - zejména měnová reforma z r. 1953 je spojena s následným dlouhotrvajícím finančním úpadkem.

* Ustavení samostatné České republiky v r. 1993 mělo za následek vznik české koruny.

To je ve zkratce průřez bohatou historií českého mincovnictví, na němž by měly být patrné hlavní periody měnového vývoje českých zemí, jež jsou zároveň odrazem celoevropského vývoje. Předmětem souboru této obrazové multimediální expozice jsou přitom mince z českého území (Keltové-Bójové) a dále mince českého státu (od druhé poloviny 10. století) a z českých mincoven (Praha, Kutná Hora, Jáchymov, Č. Budějovice), později mince rakouského soustátí a československého a českého státu.